

ks. Damian Płatek SCJ
Koszyce Małe

RECEPCJA CHARYZMATU SERCAŃSKIEGO W DUSZPASTERSTWIE MŁODZIEŻY

RECEPTION OF THE CHARISM OF THE CONGREGATION OF THE SACRED HEART OF JESUS IN THE PASTORAL CARE OF THE YOUTH

Abstrakt

Od pierwszych wieków chrześcijaństwa Kościół dostrzegał kwestię istnienia i odkrywania charyzmatów. Są one wzbudzane we wspólnocie Kościoła przez Ducha Świętego. Charyzmaty muszą być uznane, aby móc służyć wspólnocie wierzących. Jednym z rodzajów charyzmatów są charyzmaty zgromadzeń zakonnych. Wśród nich znajduje się charyzmat Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego założonego przez o. Leona Dehona. Główny problem tego artykułu sprowadza się do pytania o przyjęcie tego charyzmatu w duszpasterstwie młodzieży. Aby rozwinąć to zagadnienie, autor w ramach teologii pastoralnej zastosował następujący schemat: przypomniał definicję charyzmatu i wynikające z tego warunki tożsamości i duszpasterstwa, krótko opisał podstawowe formy duszpasterstwa młodzieży w Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księża Sercanów, następnie opisał kwestię recepcji kościelnej oraz wysunął końcowe wnioski w postaci imperatywów duszpasterskich. Pierwszy imperatyw wymaga odwagi, by dzielić charyzmat Zgromadzenia z nieustannym odkrywaniem tożsamości

instytutu zakonnego. Drugi imperatyw dotyczy działalności i formacji w duchu katolickiej nauki społecznej.

Słowa kluczowe: charyzmat sercański, recepcja eklezjalna, duszpasterstwo młodzieży, charyzmat

Abstract

From the first centuries of Christianity, the Church saw the issue of the existence and discovery of charisms. They were and are raised in the community of the Church by the Holy Spirit. They must be recognized to serve the community of believers. Charisms of religious congregations are one of the charism types. Among them is the charism of the Congregation of the Priests of the Sacred Heart of Jesus, founded by Father Leon Dehon. The main problem of the work boils down to the question of the reception of this charism in youth ministry. In order to develop such a problem, the author, in the framework of pastoral theology, used the following scheme. He recalled the definition of the charism and the resulting terms of identity and pastoral care. He briefly described the basic forms of pastoral ministry of the youth in the Polish Province of the Congregation of the Priests of the Sacred Heart of Jesus. Then he described the issue of the ecclesiastic reception and gave pastoral imperatives as final conclusions. The first imperative calls for courage in sharing the charism of the Congregation with the constant discovery of the identity of a religious institute. The other one for activity and formation in the spirit of Catholic Social Teaching.

Keywords: charism, Congregation of the Priests of the Sacred Heart of Jesus, ecclesial reception, youth ministry

Wstęp

Wielu z nas jest w stałej bądź czasowej relacji pacjent-lekarz. Innymi słowy, cierpiąc na konkretne dolegliwości, oczekujemy od medycyny i jej reprezentantów, w postaci lekarzy, skutecznego leczenia. Jesteśmy przeświadczeni, że owa skuteczność procesu leczenia jest ściśle uzależnio-

na od trafnej diagnozy, właściwego rozpoznania choroby, dolegliwości. Dopiero wtedy zastosowane leczenie farmakologiczne bądź rehabilitacyjne może odnieść sukces. Pochylając się nad tematem duszpasterstwa młodzieży, warto zaryzykować współpracę teologii pastoralnej jako naukowej refleksji nad duszpasterstwem z praktyką tego duszpasterstwa. Teologia pastoralna może bowiem przyczynić się do postawienia trafnej diagnozy, co w konsekwencji zostanie zaaplikowane w konkretnie działającym się duszpasterstwie. Ważną rolę w tym procesie odgrywa sylwetka duszpasterza, którego pasterską rolę pośród młodzieży trzeba widzieć w trzech miejscach. Czasem musi iść na przodzie stada, wyznaczając kierunki; czasem musi iść ramię w ramię z owcami, by wsłuchać się w ich głos i ich sposób życia; a niekiedy musi iść za stadem, dać się poprowadzić przez młodych, którzy oczekują zaufania i chcą wykazać się odpowiedzialnością.

Punkt wyjścia

Pryncypia komunikacji werbalnej skłaniają do przekonania, że nieodzowną kwestią w procesie owocnego porozumiewania się jest język znany przez wszystkich interlokutorów. Stanowi to punkt wyjścia w rozumieniu prezentowanych treści i argumentacji przez wszystkie dialogujące ze sobą strony. Nasza troska i refleksja nad sposobem przekazywania człowiekowi dziedzictwa sercańskiego charyzmatu jest dialogiem, wspólnym poszukiwaniem właściwych rozwiązań i skutecznych działań. W dialogu tym przez jasność i precyzję języka można uniknąć nieporozumień i błędnych interpretacji. Można natomiast osiągnąć precyzję w artykułowaniu swoich racji, wyników badań itp. W związku z powyższym wydaje się właściwym, by zdefiniować poszczególne terminy zawarte w tytule niniejszego artykułu: *Recepcja charyzmatu sercańskiego w duszpasterstwie młodzieży*. To tym bardziej istotne, że zarówno na gruncie teologii pastoralnej, jak i w przestrzeni prowadzonego przez Kościół duszpasterstwa, różnie rozumie się pewne zjawiska lub powszechnie stosowane terminy. Schemat całego opracowania jest następujący: przypomnienie znaczenia terminów – charyzmat i wynikająca z niego tożsamość oraz duszpa-

sterstwo, następnie ukazanie podstawowych form sercańskiego duszpasterstwa młodzieży, recepcji eklezjalnej i jej skuteczności, w końcu imperatywów pastoralnych.

1. Charyzmat

Encyklopedia katolicka definiuje charyzmat jako „nadprzyrodzony dar, którego Chrystus uwielbiony udziela wiernym przez Ducha Świętego w celu wypełnienia określonej służby we wspólnocie Ludu Bożego”¹. II Sobór Watykański odnosi się do motywów biblijnych ze Starego i Nowego Testamentu. Główną wykładnią w omawianym temacie są Listy św. Pawła Apostoła, które ukazują charyzmatyczną strukturę Kościoła. Dokumenty soborowe podają i jednocześnie klasyfikują charyzmaty w zależności od osób, które je otrzymują i ich szczegółowych celów². Nadrzędnym jednak celem każdego charyzmatu wzbudzonego przez Boga w Kościele jest budowanie wspólnoty. Biorąc pod uwagę definicję charyzmatu w ogólności oraz określając bliższą perspektywę charyzmatu zakonnego, należałoby się skłonić ku dwóm wyznacznikom. Pierwszy z nich to odkrywana i realizowana tożsamość charyzmatu zakonnego. Drugi wyznacznik to budowanie wspólnoty pośród wierzących i zagubionych na sposób szeroko rozumianego apostołatu. Pojęcie charyzmatu generuje nam zatem dwa zagadnienia: tożsamości i duszpasterstwa.

2. Tożsamość sercańska, duszpasterstwo

Tożsamość odpowiada na pytanie „kim jestem?”, jest procesem odkrywania swojego dziedzictwa, własnej historii, utożsamiania się z nią

¹ B. SNELA, *Charyzmat*, w: R. Łukaszyk, L. Bienkowski, F. Gryglewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1985, kol. 92.

² Sobór wymienia charyzmaty odnoszące się do apostołatu hierarchicznego, głównie do nieomyślności papieskiej, charyzmaty prawdy w nauczaniu biskupów, charyzmaty kaznodziejskie kapłanów, charyzmaty małżonków chrześcijańskich, dziewictwa, celibatu, w końcu różnorodność charyzmatów życia zakonnego oraz charyzmaty ewangelizacyjne i misyjne odnoszące się do wszystkich wiernych. Por. tamże, kol. 96.

wraz z czynnym funkcjonowaniem w jej bieżących wydarzeniach. Tożsamości zatem się nie tworzy, ją się odkrywa. Powstaje więc pytanie, jak odkrywać tożsamość sercańską? Przede wszystkim stanowi ją charyzmat Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego zapoczątkowany w Kościele przez sługę Bożego o. Leona Jana Dehona, a osadzony w duchowości Serca Jezusowego. Człowiek odkrywający tożsamość sercańską odkrywa dziedzictwo swojego Założyciela i całego Zgromadzenia, duchowość i historię Zgromadzenia i prowincji, żyje wydarzeniami całego instytutu i swojej wspólnoty zakonnej, utożsamia się ze wszystkimi inicjatywami duchowymi i pastoralnymi swoich współbraci. Tożsamość rozumiana jest jako charakterystyczne cechy i właściwości grupy, które to cechy sprawiają rozpoznawalność i identyfikację. Tożsamość w sensie religijnym nazywana jest także samoidentyfikacją osoby lub grupy z tradycją religijną. Dotyczy to wiedzy (np. znajomość założyciela i jego przesłania), wartości i norm moralnych (np. konkretne wskazania wynikające z reguły życia, ze wskazówek kapituł i przełożonych generalnych), symboli (herb zgromadzenia, krzyżyk sercański), zwyczajów, rytuałów i konkretnego działania. Dostosowując definicję ogólną tożsamości religijnej do sercanów, trzeba stwierdzić, że tożsamość indywidualna każdego sercanina wynika z jego członkostwa w zgromadzeniu zakonnym. To w nim na gruncie wspólnie realizowanego charyzmatu jednostka buduje obraz samej siebie. Taka identyfikacja pomaga realizować każdemu sercaninowi stosunki i relacje wewnątrz zgromadzenia, jak i w odniesieniu do innych grup religijnych, choćby innych zgromadzeń zakonnych bądź diecezji³. Bez tej identyfikacji zakonnej nie może być mowy o realizowaniu duszpasterstwa na żadnym z poziomów w duchu charyzmatu sercańskiego.

Wspomnieliśmy wyżej, że pojęcie charyzmatu generuje dwa terminy: tożsamości i duszpasterstwa. Tożsamość staje się nieustannym odkrywaniem duchowego i historycznego dziedzictwa własnego instytutu zakonnego. Jakie zadanie zatem stoi przed duszpasterstwem? Odwołajmy się tu do socjologicznego terminu „socjalizacji”, który dotyczy każdego

³ Por. M. JEŹOWSKI, *Tożsamość*, w: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 19, Lublin 2013, kol. 946.

człowieka dorastającego. To proces przyjmowania przez jednostkę norm i wartości społeczności, w której się dorasta, choć socjalizacja winna dotyczyć człowieka na każdym etapie jego życia. Wynika to z nieustannych modyfikacji społeczeństwa, w którym żyjemy, co domaga się dostosowania, nowego rozeznania, czyli innymi słowy socjalizacji. Jednostka bądź grupa eksperymentuje, by dostosować swój przekaz do społeczeństwa. Przykładem są liczne dzieła powstałe przez ostatnie lata zainicjowane przez jednostki, choć służące całości i budujące sercańską markę. Kontynuując przyjęty tok rozumowania, realizowany przez sercanów charyzmat domaga się dostosowania formy przekazu, środków, języka. Forma, środki i język nie mogą być jednak pozbawione autoidentyfikacji, gdyż tracą one swoją rację bytu. Można zatem powiedzieć o umownie nazwanym procesie „socjalizacji sercańskiej”. Byłaby ona odkrywaniem dziedzictwa i historii zgromadzenia zakonnego oraz niezmordowaną autoidentyfikacją ze zgromadzeniem i charyzmatem. Podobnie jak nowa ewangelizacja, będąca zresztą koniecznością współczesnego Kościoła, jest poszukiwaniem nowych form, sposobu przekazu i języka, natomiast nie może być głosem innych treści od tych znanych dotąd, a wynikających z przekazu ewangelicznego tłumaczonego w nauczaniu Kościoła. Nowy przekaz nowej ewangelizacji nie może być zmianą dla zmiany, lecz mądrym procesem łączenia starego z nowym, by nowe formy, podobnie jak kiedyś stare, prowadziły do umocnienia w wierze realizowanej i uskuteczniającej we wspólnocie Kościoła. Nowych form poszukujemy dlatego, że stare zawodzą. W nowości przekazu nie można jednak zapomnieć o treści, jaką przekazać ma duszpasterstwo, a jest nią orędzie zbawienia, które ma dotrzeć do każdego człowieka, realizującego swoje powołanie we wspólnocie Kościoła.

3. Podstawowa działalność sercańskiego duszpasterstwa młodzieży

Analizując zagadnienie współczesnych form sercańskiego duszpasterstwa młodzieży, niniejsze opracowanie pozostaje w obszarze Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego. Pierwszą

i podstawową formą duszpasterstwa ogólnego sercanów w Polsce są parafie. Obok duszpasterstwa parafialnego rozwinęły się inne duszpasterstwa specjalne, jak duszpasterstwo powołaniowe⁴, duszpasterstwo związane z ogólnopolską grupą sercańską nr 6 w ramach Pieszej Pielgrzymki Radomskiej, działalność domów rekolekcyjnych w Pliszczynie⁵, Kluczborku, Węglówce⁶ i Koszycach Małych, Duszpasterstwo Przedsiębiorców i Pracodawców Talent, działalność Wydawnictwa Dehon, działalność charytatywna kleryków sercańskich, zarząd i duszpasterstwo w akademiku dla młodzieży ze Wschodu w Lublinie, zaangażowanie naukowe na uczelniach katolickich, krakowski ośrodek Domus Mater, portal internetowy i radio sercańskie – Profeto, działalność promująca i wspierająca sercańskie misje i misjonarzy – Zbieramto. Choć wszystkie wymienione zaangażowania w mniejszym bądź większym stopniu mogą dotyczyć i w poszczególnych przypadkach dotyczą młodzieży, to jednak aktualne opracowanie koncentruje się na trzech zasadniczych wspólnotach duszpasterskich. Na przestrzeni 90 lat obecności charyzmatu o. Dehona w Polsce w ostatnich dwudziestu kilku latach ukształtowały się następujące wspólnoty: Sercańskie Dni Młodych (SDM), Ruch Sercańskiej Młodzieży (RSM) oraz Sercańskie Rekolekcje Młodzieżowe (SRM)⁷. Te trzy formy duszpasterskiego posługiwania polskich sercanów wśród ludzi młodych trzeba uważać za podstawowe, stąd w stosunku do nich odnosi się niniejsze opracowanie. Każda z tych grup duszpasterskich bazuje na pracy w małych grupach, dających szansę wychodzenia współcześnie żyjącego młodego człowieka z anonimowości, zwłaszcza tej religijnej⁸.

⁴ Por. Z działalności pastoralno-charytatywnej i kulturalnej alumnów oraz księży naszego Seminarium w Stadnikach w roku 1994, „Informator SCJ” 1 (1995), s. 97-98.

⁵ Por. K. LIGOCKI, Z działalności domu rekolekcyjnego w Pliszczynie, „Informator SCJ” 9 (1994), s. 1009-1010.

⁶ Por. Z. ŚMIERTKA, Wiadomości z działalności domu rekolekcyjnego w Węglówce, „Informator SCJ” 9-10 (1992), s. 996-998.

⁷ Por. D. PŁATEK, Model sercańskiego duszpasterstwa młodzieży w nurcie ewangelizacyjnej funkcji Kościoła, Kraków 2017, s. 68-91.

⁸ Por. R. KAMIŃSKI, Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej, Lublin 2007, s. 164-166.

a) Sercańskie Dni Młodych (SDM)

Sercańskie Dni Młodych początkami swymi sięgają 1994 roku, a związane były i są z Pliszczynem k. Lublina, gdzie sercanie mają placówkę. Inicjatorem pierwszego spotkania młodzieży pochodzącej z parafii sercańskich był ks. Jacek Kubica. U podstaw SDM-u leżała chęć poszerzenia płaszczyzny duszpasterskiego oddziaływania duchowości sercańskiej. Wśród najbardziej wiarygodnych motywów powstania Sercańskich Dni Młodych trzeba wskazać ewangelizacyjną potrzebę dzielenia się przeżywaną wiarą skoncentrowaną na Sercu Jezusa oraz na potrzebę konsolidowania młodzieży związanej z parafiami prowadzonymi przez księży sercanów. Pierwsze spotkanie zgromadziło 80 osób i trwało dwa dni⁹.

W 2018 roku SDM odbędzie się po raz dwudziesty piąty. Liczba uczestników w ostatnich latach oscyluje między 400 a 500 osób. Ostatnie lata to ogromny przełom pod względem organizacyjno-infrastrukturalnym w porównaniu do pierwszych spotkań. Na poziomie propozycji formacyjno-modlitewnych utrzymany został pewien trwały, ramowy program osadzony głównie na Eucharystii celebrowanej w południe i stanowiącej trzon każdego dnia. Blisko tego jest całodzienna adoracja Najświętszego Sakramentu, w czasie której trwa dyżur księdza bądź siostry zakonnej modlących się w intencjach pozostawionych przez uczestników spotkania. Oprócz wspólnotowej celebracji sakramentu pokuty funkcjonuje stały konfesjonał. Każdy dzień rozpoczyna się wspólną jutrznią z krótkim wprowadzeniem w temat dnia, a kończy bajką spuentowaną modlitwą. Od kilkunastu lat spotkanie trwa sześć dni, od poniedziałku do soboty. Elementem rozwojowym stały się bardzo liczne warsztaty pogłębiające poszczególne zdolności i umiejętności (muzyczne, taneczne, artystyczne, sportowe, poetyckie, psychologiczne i inne). Do planu każdego dnia należą konferencje znanych powszechnie osób, następnie prace w małych grupach umożliwiające wymianę poglądów i spostrzeżeń, zawsze celebrowana jest Msza Święta prymicyjna. W czas rekreacyjny wpisana jest tzw. dehoniada mająca charakter festiwalu radości, z koncertem

⁹ Por. S. MIESZCZAK, *Sercańskie Dni Młodych – Pliszczyn '94*, „Informator SCJ” 8 (1994), s. 817-820.

i dyskoteką. Uczestnicy angażują się w posługi liturgiczne, porządkowe, w przygotowanie kanapek na śniadanie i kolację. Stałym współorganizatorem spotkań jest ks. Kazimierz Dadej, zaś aktualnym koordynatorem ks. Bartłomiej Król.

b) Ruch Sercańskiej Młodzieży (RSM)

Za ideą i powstaniem Ruchu Sercańskiej Młodzieży stoi ks. Kazimierz Dadej, który w swojej refleksji z 1995 roku odnoszącej się do drugiego SDM-u stwierdził, że zawiązana wspólnota młodzieży nie może ograniczyć się do kilkudniowego spotkania w Pliszczynie u progu wakacji¹⁰. Formalny początek ruchu wiąże się z 1997 rokiem. Młodzież z RSM-u to z pierwotnego założenia ci spośród uczestników SDM-u, którzy radykalnie chcą poznawać i przeżywać duchowość o. Dehona. Pomysłodawcom chodziło o taką formację młodzieży, która byłaby charakterystyczna tylko dla sercanów. Statut RSM-u zaznacza wyraźnie, że ruch czerpie swoją inspirację z doświadczenia wiary i miłości Założyciela sercanów. Wyszczególnia kilka elementów oddających naturę ruchu i zaangażowanie młodych. Należą do nich modlitwa, formacja, jedność braterska i duch służby. Formacja w ruchu opiera się na trzech fundamentach: działalności w parafii, formacji ciągłej zawartej w działalności małej grupy oraz Sercańskich Dniach Młodych. Formacja sprowadza się do cotygodniowych, cyklicznie następujących po sobie, czterech form: liturgicznej (Msza Święta lub adoracja eucharystyczna), biblijnej (z rozważaniem słowa Bożego), spotkania dyskusyjnego. Czwarta forma ma charakter dowolny, rekreacyjno-integracyjny. Zasadniczą rolę w rozwoju RSM-u odegrali kolejni organizatorzy – ks. Tadeusz Michałek oraz ks. Sławomir Kamiński. Aktualnie za ruch odpowiada ks. Bartłomiej Król. Wspólnoty ruchu istnieją obecnie przy parafiach sercańskich w Bełchatowie, Binczarowej, Florynce, Krakowie, Lublinie, Pliszczynie, Sosnowcu i w Stadnikach¹¹.

¹⁰ Por. K. DADEJ, *Klimat SDM II nadal trwa*, „Informator SCJ” 9 (1995), s. 919.

¹¹ Por. T. MICHAŁEK, *Jeszcze słowo o SDM IV...*, „Informator SCJ” 9 (1997), s. 755; *Statut Ruchu Sercańskiej Młodzieży*, „Informator SCJ” 2 (1997), s. 235-243.

c) Sercańskie Rekolekcje Młodzieżowe (SRM)

Początek Sercańskich Rekolekcji Młodzieżowych związany jest z 1996 rokiem. Za ideą ich powstania, jak i konkretną ich realizacją po dzień dzisiejszy, stoi ks. Bogdan Kuta. Można wyróżnić trzy główne wyzwania, które stały się inspiracją do stworzenia SRM-u. Pierwsze wyzwanie to dotarcie z orędziem ewangelicznym do młodych oddalonych nieco od Kościoła i zagubionych w osobistej wierze. Zauważono potrzebę oferty rekolekcyjnej dla tych wierzących, dla których Ewangelia przestała być Dobrą Nowiną. Sercańskie rekolekcje miały być połączeniem wypoczynku, zwłaszcza w jego aspekcie sportowym, i modlitwy. Drugie wyzwanie wynikało z przeświadczenia, że najwięcej wiedzy na temat sposobu myślenia, postrzegania świata i Kościoła przez młodzież pozyskuje się, spędzając z nią czas wolny. Trzecim wyzwaniem była chęć zaprezentowania aktywnego wypoczynku jako twórczego sposobu przeżywania czasu wolnego. Widać zatem w SRM-ie inną optykę od tej, którą przyjął Ruch Sercańskiej Młodzieży i Sercańskie Dni Młodych¹².

Do sfery duchowej rekolekcji należy modlitwa poranna i wieczorna, spotkanie dyskusyjne w małych grupach, wspólne podsumowanie, Msza Święta z kazaniem, nabożeństwo przygotowujące do sakramentu pojednania oraz nabożeństwo podsumowujące rekolekcje. Każde rekolekcje to zgromadzenia tematyczne, nie mają one charakteru coraz wyższych stopni formacyjnych, jak to jest w przypadku wspólnot apostołskich. Aktualna oferta rekolekcyjna związana jest z mniej więcej 20 turnusami w ciągu roku, co niewątpliwie świadczy o sukcesie organizacyjnym i dobrze rozwiniętej bazie aprowizacyjno-infrastrukturalnej. Kilka turnusów rekolekcji zimowych organizowanych jest prawie od samego początku w Gliczarowie Górnym. Program sportowy każdego dnia przewiduje rekreację na stoku z możliwością nauki jazdy na nartach, korzystając nieodpłatnie ze sprzętu narciarskiego. Odbywają się także turnusy sylwestrowe dla studentów oraz od kilku lat turnusy zimowe dla rodzin. Na okres letni przewidziane są rekolekcje pod żaglami, rekolekcje wędrowne po

¹² Por. B. KUTA, *Kolory młodości. Tematyczne rekolekcje młodzieżowe, propozycje nabożeństw i spotkań dyskusyjnych z zastosowaniem metod aktywizujących*, Kraków 2003, s. 5-6.

Tatrach oraz cieszące się popularnością wyjazdy zagraniczne w ramach rekolekcji objazdowych, np. na wyspę Murter do Chorwacji, do Czarnogóry, na Bałkany, na Lazurowe Wybrzeże¹³.

4. Recepcja eklezjalna

Do tego miejsca zostały zaprezentowane definicyjne i opisowe określenia dotyczące charyzmatu, tożsamości sercańskiej, duszpasterstwa. Ponadto skrótowo zaprezentowano trzy główne formy sercańskiego duszpasterstwa młodzieży. Recepcja eklezjalna, którą ujmuje cały artykuł, to proces przyjmowania w Kościele lokalnym prawd doktrynalnych ogłoszonych przez Kościół powszechny¹⁴. Na gruncie naszych rozważań o recepcji możemy mówić o perspektywie przyjmowania, dostosowywania i realizowania charyzmatu o. Dehona przez sercańskich duszpasterzy młodzieży wśród grup duszpasterskich. Przestrzenią dla tak rozumianej recepcji są nie tylko środowiska Sercańskich Dni Młodych, Ruchu Sercańskiej Młodzieży i Sercańskich Rekolekcji Młodzieżowych, lecz nade wszystko parafie prowadzone przez księży sercanów. W procesie weryfikacji recepcji sercańskiego duszpasterstwa młodzieżowego aktualne opracowanie oprze się na badaniach ankietowych przeprowadzonych przez autora w 2015 roku wśród trzech wymienionych grup¹⁵. Naukowa analiza z zastosowaniem standardów socjologicznych pozwala na wyciągnięcie odpowiedzialnych wniosków odnoszących się do pozytywnych efektów i jednocześnie braków pastoralnych w kwestii przekazywania przez sercańskie duszpasterstwo młodzieżowe duchowości Zgromadzenia.

¹³ Por. TENŻE, *Sprawozdanie z działalności sercańskich rekolekcji oazowych za rok 1996*, „Informator SCJ” 9 (1997), s. 757; K. DADEJ, *Sprawozdanie z działalności Sekretariatu Apostolstwa Młodzieży*, „Informator SCJ” 9 (1997), s. 751.

¹⁴ Por. A. NADBRZEŻNY, *Recepcja eklezjalna*, w: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 16, Lublin 2012, kol. 1264.

¹⁵ Por. D. PŁATEK, *Model sercańskiego duszpasterstwa...*, dz. cyt., s. 92-93.

5. Skuteczność recepcji

Koniecznien trzeba zauważyć, że atutem spotkań sercańskich jest ich stała obecność od ponad 20 lat na mapie duszpasterstwa młodzieżowego polskiego Kościoła. To warte podkreślenia ze względu na dynamicznie zmieniającą się rzeczywistość społeczno-kulturową oraz religijną, a także ze względu na wielość podobnych inicjatyw prowadzonych przez zakony, diecezje i stowarzyszenia kościelne. Fakt ten świadczy, że sercańskie inicjatywy cieszą się wzięciem wśród młodych. Zarazem sami sercanie wykazują trwałość i systematykę swych działań.

We wspomnianej ankiecie zapytano uczestników sercańskich inicjatyw duszpasterskich o znajomość Założyciela i podstawowych terminów z zakresu duchowości. Na pytanie „kto i gdzie założył Zgromadzenie Księży Sercanów” w ramach Sercańskich Dni Młodych pełnej odpowiedzi udzieliło 36% (66 osoby na 183), w Ruchu Sercańskiej Młodzieży 100% (49 osób na 49), podczas Sercańskich Rekolekcji Młodzieżowych 14% (32 osoby na 228). Respondenci zostali zapytani także o podanie przynajmniej trzech terminów ważnych dla duchowości sercańskiej. I tak spośród badanych uczestników SDM-u to 34% poprawnych odpowiedzi, RSM-u 49%, SRM-u 4%, co w praktyce przełożyło się na 10 właściwych odpowiedzi spośród 228. W czasie wszystkich spotkań ok. 40% pytanych potrafi trafnie wskazać zaangażowanie apostołskie polskich sercanów. Ogólnie dostrzec można w tych wynikach pewną stopniowość „świadomości sercańskiej” uczestników poszczególnych spotkań. W sposób rozumiały jest ona największa wśród członków RSM-u. Ma na to wpływ zapewne regularna formacja, lecz także funkcjonowanie w parafii sercańskiej. Pozostałe spotkania mają charakter często incydentalny, zwłaszcza z perspektywy uczestników. Niemniej prawie tydzień wspólnie spędzonego czasu warto, by zostawił sercański ślad w świadomości młodego człowieka. Czy nie należałoby wykorzystać taki potencjał organizacyjny i tak dużą grupę młodych, by zaprezentować im drogę Bożego Serca? Prawie 40% młodzieży SDM-u czuje się związana z sercanami w sposób bliski i bardzo bliski. Podczas RSM-u to prawie 92%, SRM-u 13%. Bardzo cieszy fakt, że młodzi ludzie wysoce cenią sobie spotkanych sercanów, podając ich cechy pozytywne, przy jednoczesnym znikomym

wskazywaniu cech negatywnych. Tym bardziej satysfakcjonujące jest to, że główną podawaną cechą jest otwartość. Całkowitym zaufaniem obdarza sercanów jako opiekunów 70% młodzieży SDM-u i RSM-u oraz 50% SRM-u. Wśród członków RSM-u 5% odpowiedziało, że ma zamiar podążać drogą powołania kapłańskiego lub zakonnego. Pośród uczestników SDM-u było to 7%, a SRM-u 10% (20 osób, w tym 4 kobiety, 16 mężczyzn). Ponadto młodzież korzystająca z duszpasterskiej oferty sercanów bardzo wysoko oceniła omawiane spotkania pod względem umocnienia w wierze, rozwiązywania problemów, udzielania odpowiedzi dotyczących sensu życia. Gorzej oceniono wpływ tych spotkań na kwestię odpowiedzialności społecznej czy rozwiązywania problemów natury społecznej, jak choćby patriotyzm, dobro wspólne itp.

6. Imperatywy duszpasterskie

Trzeba z całą mocą stwierdzić, że organizatorom i moderatorom odpowiedzialnym za programowanie i przeprowadzanie Sercańskich Dni Młodych, Ruchu Sercańskiej Młodzieży i Sercańskich Rekolekcji Młodzieżowych nie brakuje energii i zapału. Biorąc jednak pod uwagę współczesne wielowymiarowe konteksty, rodzi się konieczność bardziej solidnej analizy środowiska młodzieży biorącej udział w spotkaniach sercańskich. Analiza ta powinna obejmować wiek młodzieży, ich stan wiary, zapotrzebowanie na głoszone prawdy religijno-moralne, zmieniającą się mentalność, wielorakie problemy społeczne dotykające całe rodziny i społeczeństwo. Ksiądz Mieczysław Polak stwierdza, że człowiek to projekt, który nigdy nie zostaje ukończony, a młodość to decydujący okres w projekcie życia¹⁶. Biorąc pod uwagę owo projektowanie życia, staje się konieczne, by wystrzegać się przepowiadania w próżnię, a przez to minimalizować straty wynikające z braku duszpasterskiego rozeznania. Nie tylko misjonarz w misyjnym rejonie świata musi rozeznąć środowisko zanim roz-

¹⁶ Por. M. POLAK, *Formacja kapłanów i animatorów do duszpasterstwa młodzieży*, w: P. Ochotny, M. J. Tutak, T. Wielebski (red.), *Duszpasterstwo młodzieży w Polsce wobec współczesnych przemian*, Warszawa 2018, s. 68-69.

pocznie przepowiadanie. To samo musi dziś uczynić każdy duszpasterz z duszpasterzem młodzieży na czele. Analizowane bowiem duszpasterstwo dotyczy młodych, będących kwintesencją mentalności danej epoki i ludzi danego czasu. Ta mentalność ulega zmianom. Konieczna jest dziś, także wśród sercańskiego duszpasterstwa młodzieżowego postawa oparta na nawróceniu pastoralnym, do którego nawołuje współczesne nauczanie Kościoła poprzez głos papieża Franciszka. Każę ono oczyścić i ożywić wiarę, uświadamiając sobie to, co się głosi, kim się jest, w czyje imię się głosi i kto daje wzrost zasianemu słowu. Domaga się ponadto nieustannego rozeznawania, gdyż takie są konsekwencje bycia w drodze, a tym przecież jest przyjęta i przeżywana wiara¹⁷. Benedykt XVI zauważa z kolei, że gdyby zatrzymać się na swoich niepowodzeniach, codziennym wysiłku i świadomości, że nie możemy oczekiwać już więcej ponad to, co osiągnęliśmy w danej chwili, nasze życie szybko zostanie zredukowane i pozbawione nadziei. Konieczne zatem, by Kościołowi towarzyszyła wiara w niezniszczalną moc Miłości. Papież przestrzega jednak, by ta nadzieja nie zwalniała z ludzkiego wysiłku, ale by ów wysiłek był twórczą odpowiedzią człowieka na nadzieję¹⁸. W tym duchu i z tą troską zostaną ukazane dwa pastoralne imperatywy dotyczące sercańskiego duszpasterstwa młodzieży. Niech one skłaniają do nieustannego rozeznawania sercańskiego charyzmatu.

a) Odwaga w dzieleniu się charyzmatem sercańskim

W kręgach sercańskich zdarza się pojawiać temat rzekomych trudności w klarownym określeniu najbardziej istotnych cech charyzmatu zgromadzenia. Problem miałby dotyczyć głównie pewnych cech utożsamiających konkretne dzieła apostolskie z realizowaną przez sercanów duchowością. W obliczu tego wypada stwierdzić, że problemy te nie mają za wiele wspólnego z rzetelną i poprawną oceną rzeczywistości. Zasadniczym i charakterystycznym rysem Zgromadzenia Księży Najświętsze-

¹⁷ Por. FRANCISZEK, Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie *Evangelii gaudium*, Rzym 2013, 25.

¹⁸ BENEDYKT XVI, Encyklika *Spe salvi* o nadziei chrześcijańskiej, Rzym 2007, 35.

go Serca Jezusowego jest jego duchowość skoncentrowana wokół Bożego Serca i wypływająca z niej miłość i wynagrodzenie realizowane w szeroko rozumianej pobożności eucharystycznej¹⁹. Sprowadza się to do wprowadzania i podkreślania następujących praktyk: pobożnie sprawowana Eucharystia i adoracja eucharystyczna, modlitwy do Bożego Serca włącznie z aktem wynagrodzenia i litaniami do Najświętszego Serca Pana Jezusa, koronka ku czci Bożego Serca, jak i akt intronizacji Bożego Serca dokonywany przez ludzi młodych. Pytanie brzmi: czy te podstawowe formy kultu są realizowane w omawianych grupach? Między innymi w tym tkwi sedno i pastoralna szansa na ubogacenie Kościoła charyzmatem sercańskim.

Pryncypialny postulat wobec osób odpowiedzialnych za sercańskie duszpasterstwa młodzieżowe sprowadza się do odbudowy tożsamości sercańskiej. W zasadniczej formie tożsamość ta powinna być dobitniej uwidaczniana w programie poszczególnych spotkań, jak i poprzez samą postawę duszpasterzy sercańskich. Pierwszą kwestią jest sam program sercańskich spotkań, który musi uwzględniać choćby główny przekaz życia o. Leona Jana Dehona wraz z najważniejszymi akcentami jego biografii. Poprzez śledzenie poszczególnych wydarzeń z życia Założyciela sercanów można pomóc przejść młodemu człowiekowi przez trudne etapy odczytywania i realizowania powołania. Jego życie może także zainspirować do odnajdywania w swoich środowiskach ludzi religijnie i społecznie zaniedbanych. Może też zainspirować do adekwatnych akcji duszpasterskich bądź charytatywnych. Taka wrażliwość na potrzeby swoich czasów i swojego otoczenia charakteryzowała bowiem o. Dehona. Czcigodny sługa Boży jest wciąż przykładem dojrzałej obecności w Kościele z charakterystycznym posłuszeństwem Bogu i nauczaniu kościelnemu. Program wspomnianych spotkań musi uwzględniać fundamentalne hasła duchowości sercańskiej. Przy celebrowaniu Eucharystii lub adoracji warto uczestnikom poszczególnych spotkań powiedzieć, dlaczego dla sercanów jest to tak ważne. Nie może zabraknąć w rzeczonym programie miejsca na zaprezentowanie się samych gospodarzy, którymi są za-

¹⁹ Por. D. PŁATEK, *Model sercańskiego duszpasterstwa...*, dz. cyt., s. 61-63.

konnicy ze Zgromadzenia Księży Sercanów. Idzie tu przede wszystkim o liczne dzieła apostołskie prowadzone w Polsce, jak i o obecność sercanów w kilkudziesięciu krajach świata.

Druga część tożsamości sercańskiej, konieczna do przeobrażenia, łączy się z programem młodzieżowych spotkań i dotyczy postawy samych sercanów. Ich osobiste przekonanie o uczestnictwie w żywym Kościele poprzez realizację żywego charyzmatu o. Dehona, akcentowanie tego charyzmatu, dobrze pojęta duma z jego posiadania, mogą przynieść odczucie wśród ludzi młodych, uczestniczących w Sercańskich Dniach Młodych bądź w Sercańskich Rekolekcjach Młodzieżowych, że charyzmat sercański może im pomóc w przeżywaniu wiary i w kształtowaniu człowieczeństwa. Słowa klucze, które winny nieustannie krążyć w przepowiadaniu i świadectwach podczas sercańskich inicjatyw duszpasterskich dla młodzieży, to o. Dehon, miłość, ofiara, wynagrodzenie. Odpowiednio często przywoływane, bądź wprost, bądź jako tło dla innych tematów, są w stanie zostawić ślad w umysłach i sercach uczestników. Co jednak najważniejsze, są w stanie zainspirować do miłości Boga i drugiego człowieka. Mocno zatem powinien wybrzmieć postulat o pastoralne nawrócenie sercańskich postaw, zwłaszcza w kontekście działania wspólnotowego, które winno zastępować działalność jedynie osobistą i prywatną²⁰.

Wypraktykowanym już przez długie lata sposobem liturgicznego dzielenia się charyzmatem sercańskim jest akt intronizacji Najświętszego Serca Jezusowego dokonywany przez całe wspólnoty, jak i pojedyncze osoby. Był on dokonywany podczas SDM-u, choć bardzo rzadko. W ostatnich latach wyparło go nabożeństwo o uzdrowienie. Sercańskie duszpasterstwa młodzieżowe domagają się liturgicznego kultu Serca Pana Jezusa, choćby w znanej dotąd formie intronizacji. Aktualne czasy wymagają także zastanowienia się nad nową formą owego kultu, przyjazną i bardziej zrozumiałą dla młodego człowieka. Byłoby to atutem sercańskich spotkań, na których młodzież mogłaby doświadczyć czegoś innego,

²⁰ Por. G. Ryś, *Nawrócenie pastoralne*, w: K. Świąś, D. Lipiec (red.), *Polskie drogi nowej ewangelizacji*, Lublin 2014, s. 18-19.

czego nie może doznać podczas wielu innych spotkań podobnego typu, proponowanych przez diecezje i zakony w Polsce. W tym tkwi bowiem fenomen różnorodności duchowej, wynikającej z pluralizmu duchowości i charyzmatów, składającej się ostatecznie na jeden spójny przekaz wiary Kościoła powszechnego.

Ogólnym postulatem wobec parafii sercańskich jest kwestia identyfikacji ze Zgromadzeniem i charyzmatem. Wypływa stąd postulat dzielenia się z parafianami tym, czym żyje Zgromadzenie. Podać można przykłady z ostatnich tygodni: nominacja o. generała na biskupa, prośba o modlitwę wobec zbliżającej się kapituły prowincjalnej i generalnej, informacja o przyjęciach do Zgromadzenia, o święceniach kapłańskich w Wyższym Seminarium Misyjnym Księży Sercanów w Stadnikach, o symposium dotyczącym charyzmatu, o zmarłych współbraciach. To tylko przykłady. Dlaczego duszpasterze parafialni – sercanie – mieliby tego wszystkiego pozbawiać ludzi, którzy są z nami związani poprzez parafię, w której żyją? Są i inne kwestie bądź pytania: dlaczego nie podkreślać w parafii, że duszpasterze żyją we wspólnocie zakonnej. Choć każdy duszpasterz parafialny otrzymuje dekret od biskupa diecezjalnego, to jednak jest on dekretem wtórnym. Zasadniczo jest on skierowany do konkretnego miejsca przez swojego ordynariusza personalnego w postaci prowincjała. Każdy Kościół lokalny, diecezja, liczy na wkład duchowego dziedzictwa naszego charyzmatu. Biorąc pod uwagę Kościół w Polsce, każda diecezja zapewne poradziłaby sobie z personalnym obsadzeniem parafii przez nas prowadzonych. Diecezje nie potrzebują zakonnych parafii dostosowujących się we wszystkim do ich sposobu duszpasterzowania. Oczekują wkładu naszego charyzmatu, naszej sercańskości. Dla duszpasterstwa młodzieżowego to o tyle istotne, że w parafii wytwarza się pewien klimat sercański, jak tematy rodzinne, które chcąc nie chcąc, powracają przy każdym spotkaniu w gronie najbliższych. A młodzież potrzebuje autentycznej wspólnoty, której przewodzą „dojrzały dorośli”.

b) Działalność i formacja w duchu katolickiej nauki społecznej

Jan Paweł II określił naukę społeczną Kościoła jako narzędzie ewangelizacji²¹. Przyglądając się jednak przepowiadaniu ewangelicznemu na gruncie polskim, czy to przez kaznodziejstwo, katechezę czy, przez działalność małych grup i ruchów, odnosi się wrażenie o wyrugowaniu z niego przepowiadania społecznego. Podobną opinię można wysnuć wobec sercańskich duszpasterstw młodzieżowych. Dość powiedzieć, że sami uczestnicy owych duszpasterstw nie zauważają odniesień w formacji i programie spotkań do kwestii społecznych, ich rozumienia i oceny. W konsekwencji nie zauważają elementów katolickiej nauki społecznej.

Tymczasem społeczne nauczanie Kościoła jest niezbywalną częścią posługi ewangelicznej. Tym bardziej, że nowe zjawiska społeczne wymagają pilnego reagowania i nowej ewangelizacji. Powtórzmy za Pawłem VI, że pomiędzy ewangelizacją a działalnością człowieka istnieją „więzy natury antropologicznej, jako że człowiek ewangelizowany nie jest bytem abstrakcyjnym, ale osobą uwikłaną w sprawy społeczne i gospodarcze”²². Wspomniane sprawy społeczne i gospodarcze to codzienny kontekst życia ludzi młodych. Może nie wyraża się on jeszcze w tym okresie życia w sposób dobitny, lecz dla każdego młodego człowieka to wyzwanie stojące u progu dorosłości i samodzielności.

Dorosłość ta z kolei niesie z sobą bardzo mocne dziś w świecie zaangażowanie w sprawy ekonomii bądź biznesu, rzadziej polityki. Te trzy sfery narażone są na zupełną izolację od ewangelicznego przekazu i wynikających z niego wartości chrześcijańskich. Znana jest bowiem dewiza obowiązująca w świecie biznesu: „wchodząc do biura, sumienie zostawiam przed drzwiami”²³. To wszystko sprawia, że aspekt społeczny charyzmatu sercańskiego domaga się uwypuklenia także w odniesieniu do badanych i opisywanych w tej pracy grup religijnych. Istotnym jest, w perspektywie programowania SDM-u, RSM-u bądź SRM-u, by poprzez

²¹ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Centesimus annus*, Rzym 1991, 54.

²² PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi*, Rzym 1975, 31.

²³ POR. D. PŁATEK, *Dylematy moralne polityki w ujęciu katolickim*, Kraków 2014, s. 11.

odpowiednie akcenty społeczne uwrażliwiać i inspirować młodzież do pozytywnego działania w tym względzie.

Wspólnoty sercańskie powinny kształtować świadomość i odpowiedzialność społeczną młodego katolika, który jest jednocześnie obywatelem konkretnego państwa oraz już, bądź w przyszłości, pracownikiem jakiegoś zawodu. Winny uświadamiać nierozdzielność jedność między wyznawaną i głoszoną wiarą a moralnością, np. w wykonywanej pracy. Pojawia się tu całe spektrum zadań stojących przed tzw. duszpasterstwem społecznym, które wyraża odniesienie Kościoła do wymiaru społecznego, ekonomicznego, kulturalnego i politycznego. Skutkiem tego powinno być realizowanie wartości społecznych w postaci obrony prawdy, wprowadzania sprawiedliwości, miłości i wolności, a poprzez to humanizacja spraw doczesnych²⁴. Podjęcie się takich działań w sercańskich duszpasterstwach młodzieżowych byłoby skutecznym i odważnym zaangażowaniem społecznym, do czego inspiruje Założyciel sercańców o. Leon Jan Dehon.

Bibliografia

- Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi* o nadziei chrześcijańskiej, Rzym 2007.
- Dadej K., *Klimat SDM II nadal trwa*, „Informator SCJ” 9 (1995), s. 919-923.
- Dadej K., *Sprawozdanie z działalności Sekretariatu Apostolstwa Młodzieży*, „Informator SCJ” 9 (1997), s. 751.
- Franciszek, Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie *Evangelii gaudium*, Rzym 2013.
- Jan XXIII, Encyklika o pokoju między wszystkimi narodami *Pacem in terris*, Rzym 1963.
- Jan Paweł II, Encyklika *Centesimus annus*, Rzym 1991.
- Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, Rzym 1993.

²⁴ Por. JAN XXIII, Encyklika o pokoju między wszystkimi narodami *Pacem in terris*, Rzym 1963, 55; JAN PAWEŁ II, Encyklika *Veritatis splendor*, Rzym 1993, 107.

- Jeżowski M., *Tożsamość*, w: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 19, Lublin 2013, kol. 946-947.
- Kamiński R., *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*, Lublin 2007.
- Kuta B., *Kolory młodości. Tematyczne rekolekcje młodzieżowe, propozycje nabożeństw i spotkań dyskusyjnych z zastosowaniem metod aktywizujących*, Kraków 2003.
- Kuta B., *Sprawozdanie z działalności sercańskich rekolekcji oazowych za rok 1996*, „Informator SCJ” 9 (1997), s. 757.
- Ligocki K., *Z działalności domu rekolekcyjnego w Pliszczynie*, „Informator SCJ” 9 (1994), s. 1009-1010.
- Michałek T., *Jeszcze słowo o SDM IV...*, „Informator SCJ” 9 (1997), s. 752-755.
- Michałek T., *Statut Ruchu Sercańskiej Młodzieży*, „Informator SCJ” 2 (1997), s. 235-243.
- Mieszczak S., *Sercańskie Dni Młodych – Pliszczyn ’94*, „Informator SCJ” 8 (1994), s. 817-827.
- Nadbrzeżny A., *Recepcja eklezjalna*, w: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 16, Lublin 2012, kol. 1264-1265.
- Paweł VI, *Adhortacja apostolska Evangelii nuntiandi*, Rzym 1975.
- Płatek D., *Dylematy moralne polityki w ujęciu katolickim*, Kraków 2014.
- Płatek D., *Model sercańskiego duszpasterstwa młodzieży w nurcie ewangelizacyjnej funkcji Kościoła*, Kraków 2017.
- Polak M., *Formacja kapłanów i animatorów do duszpasterstwa młodzieży*, w: P. Ochotny, M. J. Tutak, T. Wielebski (red.), *Duszpasterstwo młodzieży w Polsce wobec współczesnych przemian*, Warszawa 2018, 65-78.
- Ryś G., *Nawrócenie pastoralne*, w: K. Święs, D. Lipiec (red.), *Polskie drogi nowej ewangelizacji*, Lublin 2014, s. 11-19.
- Snela B., *Charyzmat*, w: R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1985, kol. 92-98.
- Śmiertka Z., *Wiadomości z działalności domu rekolekcyjnego w Węglówce*, „Informator SCJ” 9-10 (1992), s. 996-998.

Z działalności pastoralno-charytatywnej i kulturalnej alumnów oraz księży naszego Seminarium w Stadnikach w roku 1994, „Informator SCJ” 1 (1995), s. 95-100.

Ks. Damian Płatek – sercanin, doktor nauk teologicznych z zakresu teologii pastoralnej, absolwent Wyższego Seminarium Misyjnego Księża Sercanów w Stadnikach oraz Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, dyrektor domu rekolekcyjnego dla młodzieży w Koszycach Małych, misjonarz krajowy. Poszukiwania naukowe skoncentrowane wokół duszpasterstwa młodzieży i nowych ruchów religijnych.

e-mail: damianscj@poczta.onet.pl